

Бевзюк Олексій Іванович, здобувач навчально-наукового інституту № 4 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративної діяльності Національної академії внутрішніх справ
Варивода В. І.

ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ ПРИБОРІВ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Один з найважливіших напрямків в сучасній авіації пов'язаний з розробкою безпілотних літальних апаратів (БПЛА). Безпілотна авіаційна техніка (АТ) переживає справжній бум. Сучасний комплекс БПЛА є високотехнологічною системою з елементами штучного інтелекту, інтегрованою в загальновійськову систему збору інформації та прийняття рішень. БПЛА входять до складу досить складних технічних систем – безпілотних авіаційних комплексів (БПАК) з наземними пунктами управління, обробки отриманої інформації, засобами зв'язку, транспортування і навантаження БПЛА, їх ремонту і т. п.

Успіх їх застосування пов'язаний насамперед з бурхливим розвитком мікропроцесорної техніки, систем управління, навігації, передачі інформації, штучного інтелекту. Досягнення в цій галузі дають можливість здійснювати політ в автоматичному режимі від зльоту до посадки, вирішувати завдання моніторингу земної (водної) поверхні, а БПЛА правоохоронного призначення забезпечувати розвідку, пошук, вибір і знищення цілі. Тому в більшості промислово розвинених країн широким фронтом ведуться розробки як самих літальних апаратів (ЛА), так і силових установок до них. За даними зарубіжних фахівців, в даний час в 32 країнах розробляється і виготовляється понад 250 моделей БПЛА.

Невідкладне впровадження в діяльність правоохоронних органів БПЛА і засобів протидії незаконному використанню дронів сьогодні є затребуваним будь-якою країною світу, адже винахідливість зловмисників щодо протиправного використання безпілотних технологій не знає меж. Так, у США й деяких інших країнах БПЛА вже використовуються з метою доставки до

пенітенціарних установ заборонених предметів (наркотиків, тютюнових виробів, засобів мобільного зв'язку тощо). Міністерство внутрішньої безпеки США наголошує, що терористи і злочинні організації вже неодноразово використовували безпілотники для незаконних чи насильницьких дій.

У зв'язку з цим, висловлюється застереження, що терористи можуть використовувати дрони як знаряддя для атак на вразливі об'єкти інфраструктури. Малі розміри БПЛА та невеликий проміжок часу їх використання роблять їх малопомітними для засобів протиповітряної оборони (імовірність знищення БПЛА дорівнює 0,8), що, у свою чергу, дає змогу їх використання диверсійно-розвідувальними групами, злочинними угрупованнями, контрабандистами під час розвідки державного кордону на ділянках їх перетину. Тому одночасно з тим, як на заході України мають місце факти використання безпілотників, спеціально обладнаних для переміщення тютюнових виробів через державний кордон контрабандним повітряним коридором, на сході нашої країни гібридні російсько-терористичні війська використовують розвідувальні та ударні БПЛА для проведення аеророзвідки, коригування масованого вогню ствольної й реактивної артилерії, бомбардування позицій Збройних Сил України в зоні проведення АТО, а також ураження техніки, підпалу складів і логістичних центрів у тилу.

Відзначимо, що протягом декількох останніх років інноваційні технології у вигляді БПЛА почали впроваджуватися в діяльність не тільки військових, а й правоохоронних органів та екстрених служб багатьох країн світу для досягнення широкого переліку цілей. Зокрема, в Естонії, Польщі та Фінляндії – з метою запобігання порушенню державних кордонів, у тому числі морських, як в Австралії, а над акваторією Середземного моря – для виявлення перевізників нелегальних мігрантів із Африки до берегів Європи. У Швейцарії – для забезпечення особистої безпеки потерпілих і рятувальників під час пошуково-рятувальних операцій в Альпійських горах. У Китаї – для спостереження за проведенням масових публічних заходів, супроводу пошукових операцій і надання допомоги в надзвичайних ситуаціях. У Південній Кореї – для контролю за додержанням заходів безпеки на одному з найпопулярніших пляжів у найбільш завантажені дні шкільних канікул.

В Аргентині – для виявлення з повітря незадекларованої нерухомості й, відповідно, боротьби з ухиленням від сплати податків на майно. У Непалі та на о. Суматра – для моніторингу популяції рідкісних тварин; запобігання незаконному полюванню на лисиць у Великобританії і слонів у Намібії. У Перу – для оперативного виявлення й запобігання незаконному видобутку корисних копалин, вирубці лісів і браконьєрству в басейні р. Амазонки тощо.

Підбиваючи підсумки зазначимо, що на сучасному етапі неврегульованим у контексті права залишається питання щодо використання БпЛА в правоохоронній діяльності, зокрема підрозділами Національної поліції України. Передусім це стосується реєстрації, сертифікації таких безпілотників, надання дозволу виконання ними польотів. Також потребує правового врегулювання порядок доступу осіб до забезпечення польотів БпЛА. Невжиття відповідних заходів щодо правового забезпечення механізму використання підрозділами Національної поліції України БпЛА може в подальшому спричинити негативні прецеденти. Йдеться насамперед про використання безпілотників під час здійснення оперативно-розшукових заходів чи негласних слідчих (розшукових) дій.

У суді може бути оскаржено правові підстави використання оперативно-технічних засобів чи спеціальної техніки, які знаходились та застосовувались за допомогою БпЛА. До того ж, відсутність відповідної освіти та допуску в особи, яка забезпечує польоти безпілотника, а також нездійснення сертифікації БпЛА може призвести до прийняття на озброєння відповідних підрозділів Національної поліції України безпілотників, які не відповідають вимогам безпеки. Експлуатація таких БпЛА може створити небезпеку для життя людей, спричинити настання інших тяжких наслідків, або ж може чинити загрозу безпеці повітряних польотів, що утворює склад злочину, передбаченого ст. 281 «Порушення правил повітряних польотів» або ст. 282 «Порушення правил використання повітряного простору» Кримінального кодексу України.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : [науково-практичний коментар] / Відп. ред. Є. Л. Стрельцов. – [8-те вид., перероб. та доповн.]. – Х. : Одіссей, 2012. – 904 с.
2. Быков И. М. Высокоточное оружие: перспективы развития и борьбы с ним. [Електрон. ресурс] / И.М. Быков / Режим доступу: <http://www.otechestvo.org.ua/main/20089/0213.htm>.
3. Наливайко Ю.В. Особливості тактики дій ВПС НАТО при подавленні інтегрованої системи ППО / Ю.В. Наливайко, А.Б. Скорик, О.М. Доска // Системи управління навігації і зв'язку. – К.: ЦНДІ Н і У. – 2009. – Вип. 2(10). – С. 124–128.
4. Воронін В.В. Аналіз операції «Союзницька сила» і оцінка її впливу на зміну стратегії оборони США / В.В. Воронін, А.Б. Скорик, О.М. Доска // Збірник наукових праць ХУПС. – Х. : ХУПС, 2009. – Вип. 3(21). – С. 19–22.